

Укувчиларни билимини назорат килиш уч кисмдан иборат булади: назарий саволларга жавоб бериш, амалий машқлар ва тестларни ечиш ва назарий билим ва берилган топширикларни ечиш малакасии текшириш. Кейс-назорат укувчининг билим даражаси кандай холатда эканлигини ифодалайди.

Чорак якунида назорат кейсларини куллаш асосида укувчининг билимини баҳолашни якуний назорат ишларидан фойдаланиш мумкин. Жорий баҳо белгиланган мавзуларни узлаштириш жараёнини бошқаришга ёрдам беради. Якуний баҳо эса укувчининг фанни узлаштиришидаги ютуқларнинг натижасига олиб келади.

Шундай қилиб, «Кейс-стади» технологиясини дарс жараёнида куллаш укувчиларни дарс мавзуларини урганишга кизиктиради, уларни эгаллаган амалий ва назарий куникмаларини курсатади, уқитувчига эса ҳар бир укувчининг бажарган ишлари натижаларини индивидуал қайд этиб боришга имкон беради.

ИСТОЧНИКИ И ЛИТЕРАТУРА

1. Рузиева Д., Усмонбоева М., Холикова З. Интерфаол методлар: моҳияти ва кулланилиши. Методик кулланма. Тошкент, 2013.
2. Ишмухамедов Р., Абдуқодиров А., Пардаев А. Таълимда инновацион технологиялар. Тошкент: «Истеъдод» жамғармаси, 2008.
3. Толипов У.К., Усмонбоева М.У. Педагогик технологияларнинг татбиқий асослари. Тошкент: Фан, 2006.
4. Йулдошев Ж.Г., Усмонов С.А. Замонавий педагогик технологияларни амалиётга жорий қилиш. Тошкент: Фан ва технологиялар, 2008.

УДК 811.111'254

*Яна Андрусъ
(Полтава, Україна)*

РІВНІ ТА РІЗНОВИДИ ПЕРЕКЛАДУ

У статті розглядається поняття «перекладу» та його значення, а також 5 основних рівнів перекладу (семантичний, компонентний, структурний, прагматичний та образний) та їх особливості. Також іде мова про такі види перекладу, як усний та письмовий, спеціальний та художній, вільний та адекватний. Крім того, аналізується поділ одиниць перекладу за такими типами мовної ієрархії, як рівні фонем, морфем, слів, словосполучень, речень та тексту.

Ключові слова: *переклад, мовна ієрархія, мовна одиниця, одиниця перекладу, мова оригіналу, мова перекладу.*

This article presents the notion of “translation/interpretation” and its meaning, as well as 5 main levels of translation/interpretation (semantic, componental, structural, pragmatical, metaphoric) and their peculiarities. The article is also concerned with such types of translation as oral and written, specialised and literary translation, loose translation and faithful translation. In addition, the author analyzes division of translation units by such types of language hierarchy into the levels of phonemes, morphemes, words, word combinations, sentences and text.

Key words: *translation unit, specialised translation, literary translation, loose translation, faithful translation.*

Як відомо, переклад – це дуже стародавній вид людської діяльності, який з’явився у 2-3 столітті до н.е., коли вперше було перекладено Старий Звіт. У давні часи, практичний переклад передував теорії перекладу, тому перекладачам було досить важко визначити поняття перекладу, предмет, засоби. Завдяки дослідженням В.Н. Комісарова було виявлено,

що так звані принципи перекладу інколи не співпадали та протирічили один одному, що унеможливило визначення основних аспектів перекладу та перекладацьких технологій.

Завдяки стрімкому розвитку суспільства та формуванню нових держав, уже у 20 ст. відбувається бурхливий сплеск перекладацької діяльності через обмін інформацією, налагодження дипломатичних відносин, міжнародної кореспонденції та розвиток туризму.

На сьогоднішній день, можна чітко сказати, що переклад – це перш за все усна чи писемна діяльність за допомогою якої сенс, виражений однією мовою, відтворюється словами чи реченнями іншої мови. Варто згадати й друге, не менш важливе визначення: перекладом може бути наслідок чи результат безпосередньо самої діяльності перекладача, чи то текст, промова, роман перекладений з однієї мови на іншу тощо.

Існують п'ять основних рівнів перекладу:

- семантичний або ж змістовий – значення мовних одиниць мов перекладу та оригіналу є близьким;
- компонентний – складники мовних одиниць в перекладі та оригіналі є спорідненими;
- структурний – синтаксична будова змістової одиниці при перекладі та оригіналі вказує на її відмінність чи спільність;
- прагматичний – змістова одиниця перекладу та оригіналу має авторську орієнтацію, або іншими словами підтекстову спрямованість;
- образний – однакове та різне сприйняття світу носіями мов перекладу та оригіналу.

Через те що, переклад може здійснюватися різними способами передачі звичайних слів або ж сенсу всього тексту, у сучасному мовознавстві з'явилися рівні одиниць перекладу [2]. Вони поділяються на такі типи мовної ієрархії як:

- рівень фонем – який використовується для відтворення тексту. Фонема мови джерела замінюється відповідною фонемою у мові перекладу (*Полтава – Poltava*);
- рівень морфем – кожна морфема слова мови оригіналу відповідає морфемі слова у мові перекладу (*mis-understanding – непорозуміння*). Переклад на цьому рівні відбувається значно рідше ніж на рівні фонем;
- рівень слів – слова виступають у ролі одиниці перекладу (*he came home – він прийшов додому*);
- рівень словосполучень – включають у себе три види: – вільні словосполучення перекладаються на рівні слів дослівно та їх значення – це сума значень слів, що їх складають (*go to school – ходити до школи*); – фразеологізми, сталі та ідіоматичні вирази таким способом не перекладаються і виходить, що їх значення досить часто не збігається із значенням тих слів (*to take part – брати участь у чомусь*);
- рівень речень – одиницею перекладу виступає лише речення в цілому, не дивлячись на окремі переклади слів чи словосполучень. Слід пам'ятати, що мовам притаманний фактор полісемії – у якому слово чи словосполучення може перекладатися по різному в залежності від стилю тексту, жанру та контексту (*help yourself – пригощайтесь*);
- рівень тексту – у такому разі одиницею перекладу є увесь текст, а не окремі його частини та зазначені раніше рівні. Такий принцип є доволі поширеним при перекладі поезій.
- існують певні терміни та поняття, які часто використовуються у історії перекладу. Але різні науковці та фахівці вкладають в них різне значення при якому може змінюватися сенс слова чи речення, його лексична та граматична складова а також стиль перекладу. Тому ми можемо говорити про те, що існують декілька видів перекладу:
 - адекватний – знаходиться на достатньому рівні при якому досить передати лише зміст одиниці мови оригіналу без порушення мовних норм та узусу мови перекладу;
 - вільний – знаходиться на високому рівні при якому достатнім є автентична передача змісту одиниці мови оригіналу без порушення мовних норм та узусу мови перекладу;
 - художній – це переклад художніх творів, головною функцією якого є художньо-естетичний вплив на читача;
 - спеціальний – переклад оригінальних текстів, який належить до суспільно-

політичних, офіційно-ділових, науково-технічних стилів, головною задачею яких є повідомлення інформації;

– повний письмовий – коли переклад виконується безпосередньо у письмовому варіанті, є фіксованим й до нього можна звернутися у будь який момент;

– усний – вид, який дає можливість здійснювати переклад завдяки нефіксованій, тобто усній формі та передбачає одноразове сприйняття слухачем перекладеної інформації без її відтворення у наступні рази.

Отже, переклад може здійснюватися на семантичному, компонентному, структурному, прагматичному та образному рівнях, залежно від жанру і стилю тексту та цільової аудиторії. Одиниці перекладу прийнято поділяти на такі типи мовної ієрархії, як: рівні фонем, морфем, слів, словосполучень, речень, тексту. Варто пам'ятати, що способи перекладу на різних рівнях мовної ієрархії різні.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Pavelieva A.K. The peculiarities of translation of phraseological units in the works by M. V. Gogol into English (as exemplified in the «Ukrainian» stories) / A.K. Pavelieva // Науковий журнал «Молодий вчений», 2019. – №5.1 (69.1). – С. 164 – 167.

2. Виноградов В.С. Введение в переводоведение (общие и лексические вопросы). / В.С. Виноградов. – М.: Издательство института общего среднего образования, 2001. – 224 с.

3. Гарбовский Н.К. Теория перевода: Учебник. / Н. К. Гарбовский. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 2004. – 544 с.

4. Основи перекладу. Граматичні та лексичні аспекти: навчальний посібник / Дегтярьова Л.П., Могілей І.І., Колодич Т.М., Шпак В.К. – Київ.: Знання, 2005. – 310 с.

Науковий керівник: кандидат філологічних наук, доцент Павельєва А.К.

*Парвина Ахмедова
(Самарканд, Узбекистан)*

ТЕМА КАВКАЗА В ПОВЕСТИ БЕСТУЖЕВА-МАРЛИНСКОГО «МУЛЛА – НУР» И ЕЁ МЕСТО В ТВОРЧЕСТВЕ ПИСАТЕЛЯ

Статья посвящена обзору и анализу реальных фактов из жизни Бестужева, положенные в сюжете повести Мулла-Нур. В повести Бестужев показывает азербайджанский народ, борющийся с несправедливостью и жестокостью феодального строя, против богачей-феодалов и мулл.

Ключевые слова: *Кавказ, Азербайджан, Марлинский, обряд, Дербетен, Мулла-Нур, разбойник, враг, пленник, Коран, нищий, богатый.*

The article is devoted to the review and analysis of real facts from the life of Bestuzhev, put in the plot of the story of Mulla-Nur. In the novel, Bestuzhev shows the Azerbaijani people fighting the injustice and cruelty of the feudal system against the rich feudal lords and mullahs.

Keywords: *Caucasus, Azerbaijan, Marlinsky, rite, Derbeten, Mullah Nur, robber, enemy, captive, Quran, beggar, rich.*

Впервые печатается эта повесть в «библиотеке для чтения» в 1836 году в серии «Кавказские очерки», за подписью Александр Марлинский. Заключительная часть повести печаталась в альманахе «Сто русских литераторов» в 1839, с пометой: 9 апреля Кукинский Кунает. Ночь.

Повесть открывает развёрнутая обрядовая сцена: во дворе мечети мусульмане слушают речи бородатого краснослова, потом выбирают чистого душой юношу и посылают его со